Heilu

20.5.2025

RAASEPORI

Åminne
Asemakaava-alueen arkeologinen inventointi
2025

Tilaaja:
Fastighets Ab Åminne Miljö

Toteuttaja:
Heilu Oy

RAASEPORI ÅMINNE

Asemakaava-alueen arkeologinen inventointi 2025

Tiivistelmä

Raaseporin Åminnessä sijaitsevan Nordcenterin golf-keskuksen viereen on suunnitteilla uusi asuinalue. Hankkeen valmisteluvaiheessa tuli esiin alueen arkeologisen inventoinnin tarve, koska aluetta ei ollut inventoitu aikaisemmin. Heilu Oy toteutti inventoinnin toukokuussa 2025. Alueelta ei tunnettu arkeologisia kohteita ennen inventointia, eikä maastossa havaittu uusia kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita kulttuuriperintökohteita. Alueella tehtiin vain havaintoja modernista maankäytöstä.

Arkistotiedot

Tutkimustyyppi:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuksen tekijä:	Heilu Oy / FM Sinikka Kärkkäinen ja FM Kalle Luoto
Kenttätyöaika:	13.5.2025
Tutkimusten rahoittaja:	Fastighets Ab Åminne Miljö
Lähialueen aikaisemmat tutkimukset:	Rahtola & Möller 2024. Inventointi (raportti ei saatavilla) Rostedt, Tapani & Schulz, Hans-Peter 2015. Raasepori-Hanko. Åminnefors-Lappohja voimajohtolinjauksen arkeologinen inventointi 2015. Poutiainen, Hannu 1990. Arkeologinen inventointi Pohjan kunnassa Åminnen kartanon alueella v. 1989. Poutiainen, Hannu 1988. Karjaa-Pohjankuru- radanoikaisulinjan inventointi 1987.
Taustakartat	Maanmittauslaitoksen karttakuvapalvelusta (WMTS) 4–5/2025, ellei toisin mainita. Käyttölisenssi: MML 1460622539/05 00 00/2025.
Koordinaatisto	ETRS-TM35FIN, korkeus N2000.

Kansikuva: Kaava-aluetta pohjoisesta. KL.

Raportin kuvat: Sinikka Kärkkäinen (SK) ja Kalle Luoto (KL).

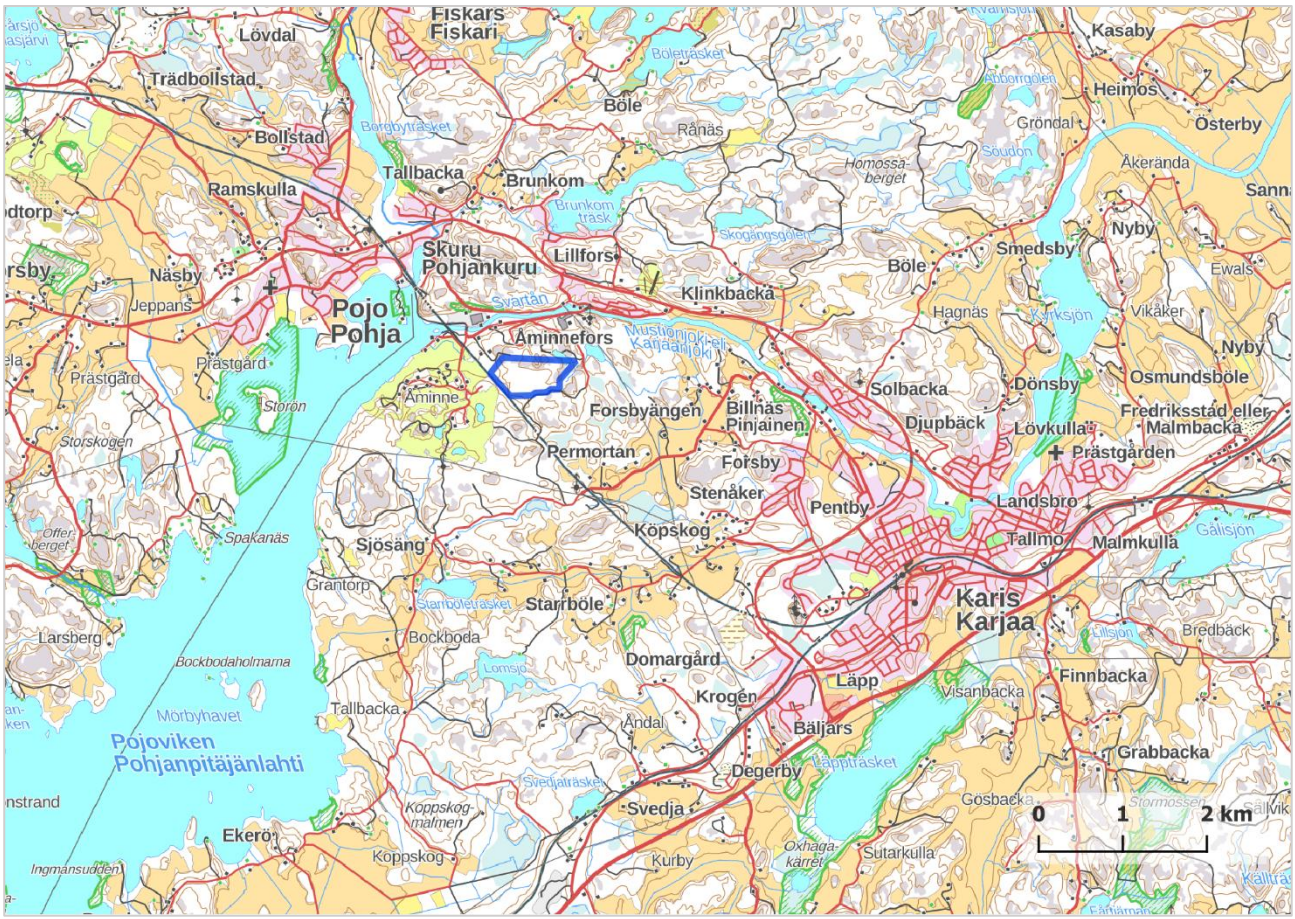

Kartta 1. Lähestymiskartta. Hankealueen rajaus sinisellä Åminneforsin eteläpuolella.

Sisällysluettelo

1. Johdanto 4

2. Alueen taustatietoja 4

2.1. Ympäristö ja historia 4

2.2. Lähialueen aikaisemmat tutkimukset ja arkeologiset kohteet 9

3. Arkeologinen inventointi 10

3.1. Esityöt 10

3.2. Maastotyöt ja raportointi 10

3.3. Havainnot 10

4. Yhteenveto 13

Lähteet 14

1. Johdanto

Fastighets Ab Åminne Miljö suunnittelee Raaseporin Åminnessä sijaitsevan Nordcenterin golf-keskuksen viereen asuinalueen laajennusta. Alueellinen vastuumuseo antoi marraskuussa 2024 hankkeeseen liittyen sähköpostiohjeistuksen arkeologisen inventoinnin tarpeesta. Vastuumuseon mukaan aluetta ei ole kokonaisuudessaan inventoitu ja siellä voi sijaita vielä tuntemattomia muinaisjäännöksiä. Inventoinnissa tulee huomioida niin esihistorialliset, kuin historiallisen ajan kohteet. Heilu Oy:n arkeologit Kalle Luoto ja Sinikka Kärkkäinen toteuttivat inventoinnin keväällä 2025.

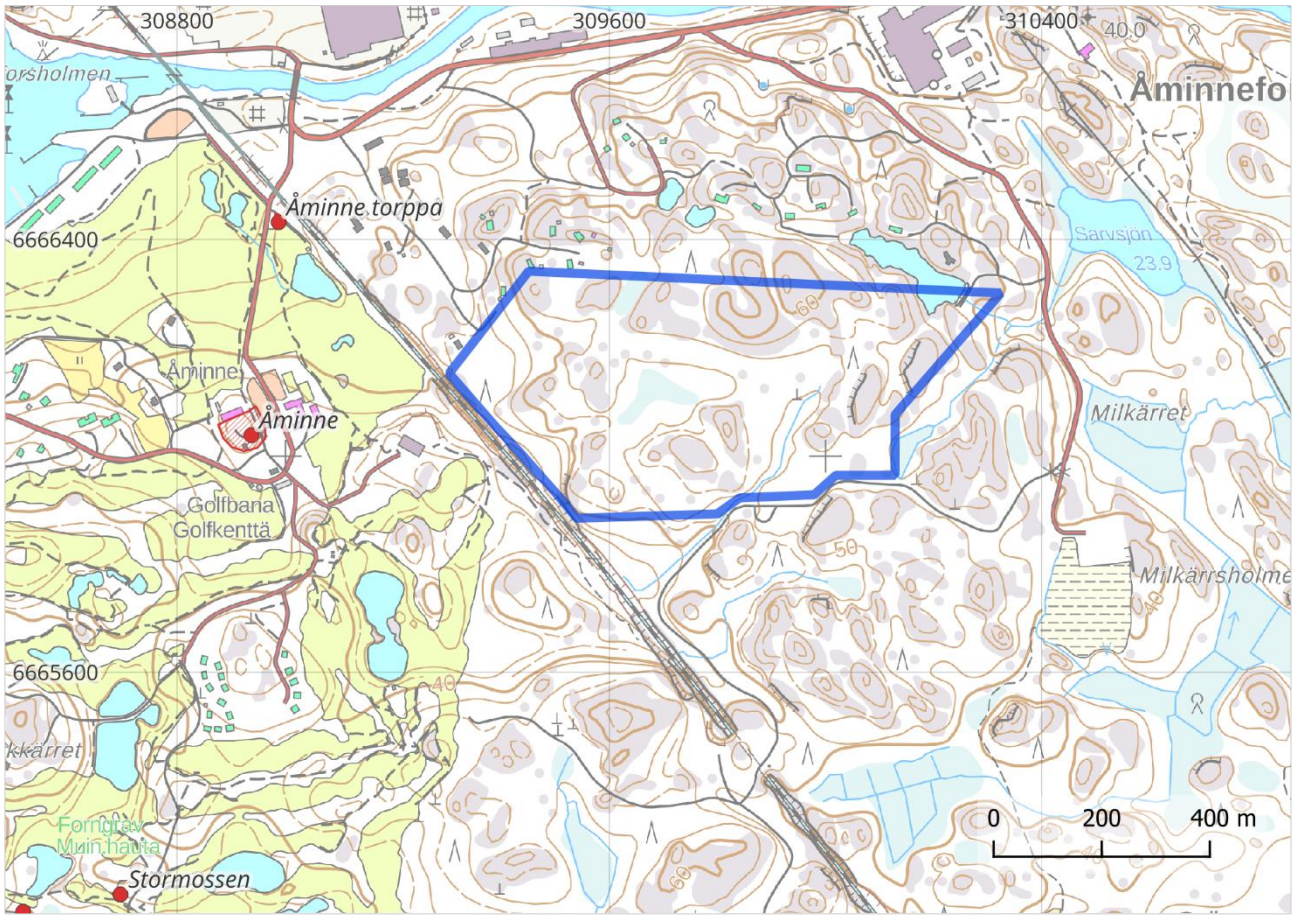

Kartta 2. Inventointialueen rajaus sinisellä. Lähialueen kiinteät muinaisjäännökset on merkitty punaisilla pisteillä.

2. Alueen taustatietoja

2.1. Ympäristö ja historia

Inventoitava kaava-alue sijaitsee Raaseporin Pohjassa, Åminnen Nordcenterin golf-keskuksen itäpuolella. Alueen pinta-ala on noin 32,7 hehtaaria ja se on rakentamatonta metsää. Alueen maaperä on suurimmaksi osaksi kalliota. Matalimmissa kohdissa on pieniä kosteikkoja, joiden

kohdalla on hiekkamoreenia ja liejusavea. Alueen koillisreunassa pieni järvi. Maastonkorkeus vaihtelee 26–63 m mpy välillä.

Pohjan alueelta on toimitettu kivikautisia irtolöytöjä Kansallismuseon kokoelmiin jo 1800-luvulla. Löytöjen sijaintipaikat eivät kuitenkaan ole tarkasti tiedossa. Noin 7000 vuotta sitten Pohjan alue on ollut vielä saaristoa, ja merenpinnan korkeus on ollut noin 40 m mpy. Kivikauden lopussa merenpinta on ollut noin 25 m mpy.[1] Inventoitavan alueen läheltä ei tunneta kivikautisia kohteita, eikä alue ole topografian tai maaperän puolesta kovinkaan potentiaalisen oloinen kivikautisille asuinpaikoille. Pohjan alueelta tunnetaan runsaasti pronssikautisia hautaröykkiöitä, ja suurimmat sijoittuvat pääosin Pohjan lahden länsi- ja pohjoisosiin. Röykkiöt on rakennettu silloisen merenrannan ääressä olleille korkeille kallioille.[2] Esihistoriallisia, pronssi- tai rautakautiseksi ajoitettuja röykkiöitä tunnetaan myös Åminnen kaakkois- ja eteläpuolelta, Sjösängin ja Permortanin alueelta, 15–30 metrin korkeustasoilta. Lähimmät röykkiöt sijaitsevat golf-kentän eteläreunalla, noin kilometrin päässä hankealueesta.

Vanhojen karttojen mukaan inventointialue on sijainnut Åminnen kartanon mailla viimeistään 1500-luvulta lähtien. Åminne on mainittu vanhana kartanona jo Jaakko Teitin valitusluettelossa vuodelta 1555. Vanhin hankealuetta kuvaava kartta on vuodelta 1754, jossa alue on metsää. Alue säilyy rakentamattomana näihin päiviin saakka. Historiallisen ajan asutus, Åminne kartano ja sen torpat, ovat sijainneet usean sadan metrin päässä hankealueen länsi- ja pohjoispuolella. Alueen pohjoispuolelle, Svartån varrelle kehittyi Åminneforsin ruukkialue 1800-luvun lopulla.

[1] af Hällström 1964: 125–127

[2] af Hällström 1964: 141–142

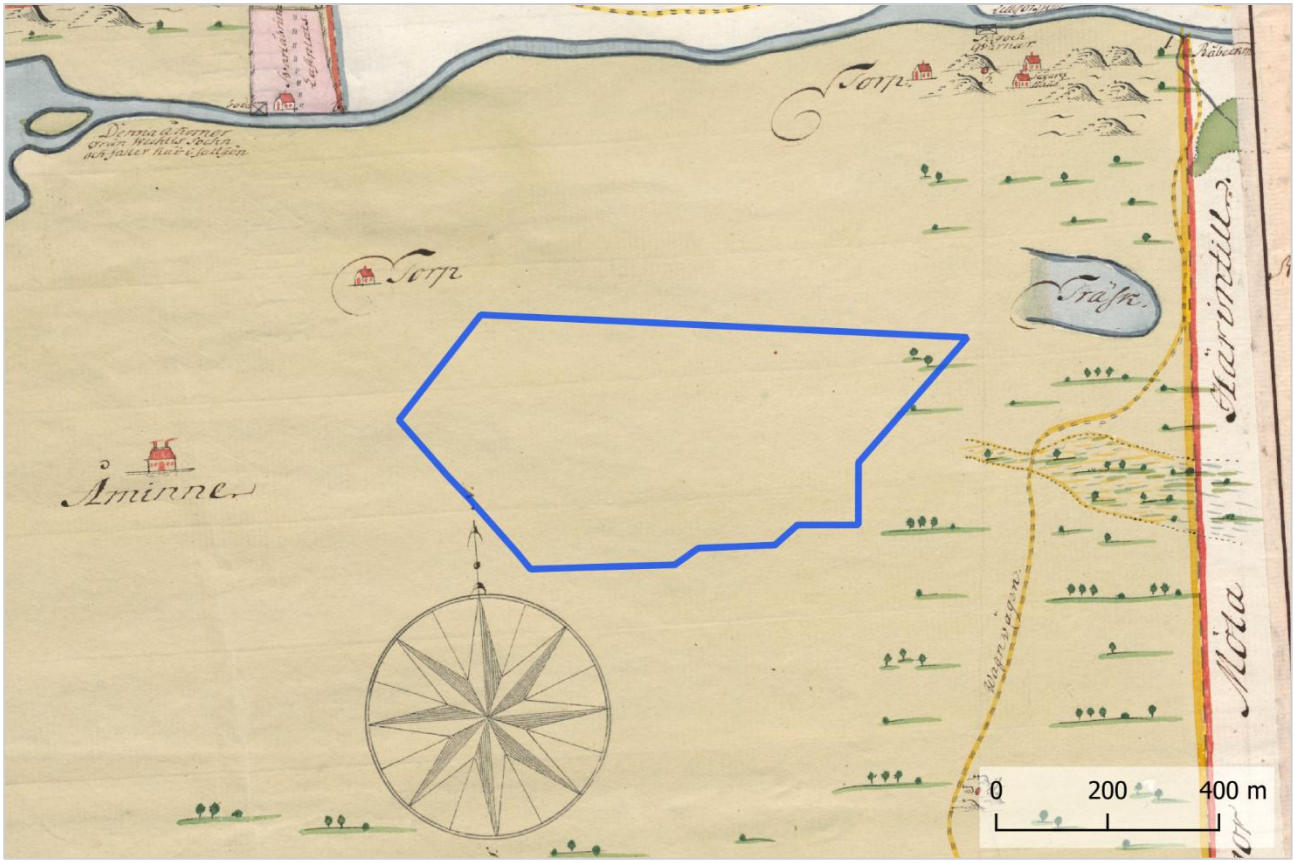

Kartta 3. Inventointialueen rajaus sinisellä vuoden 1754 kartalla.

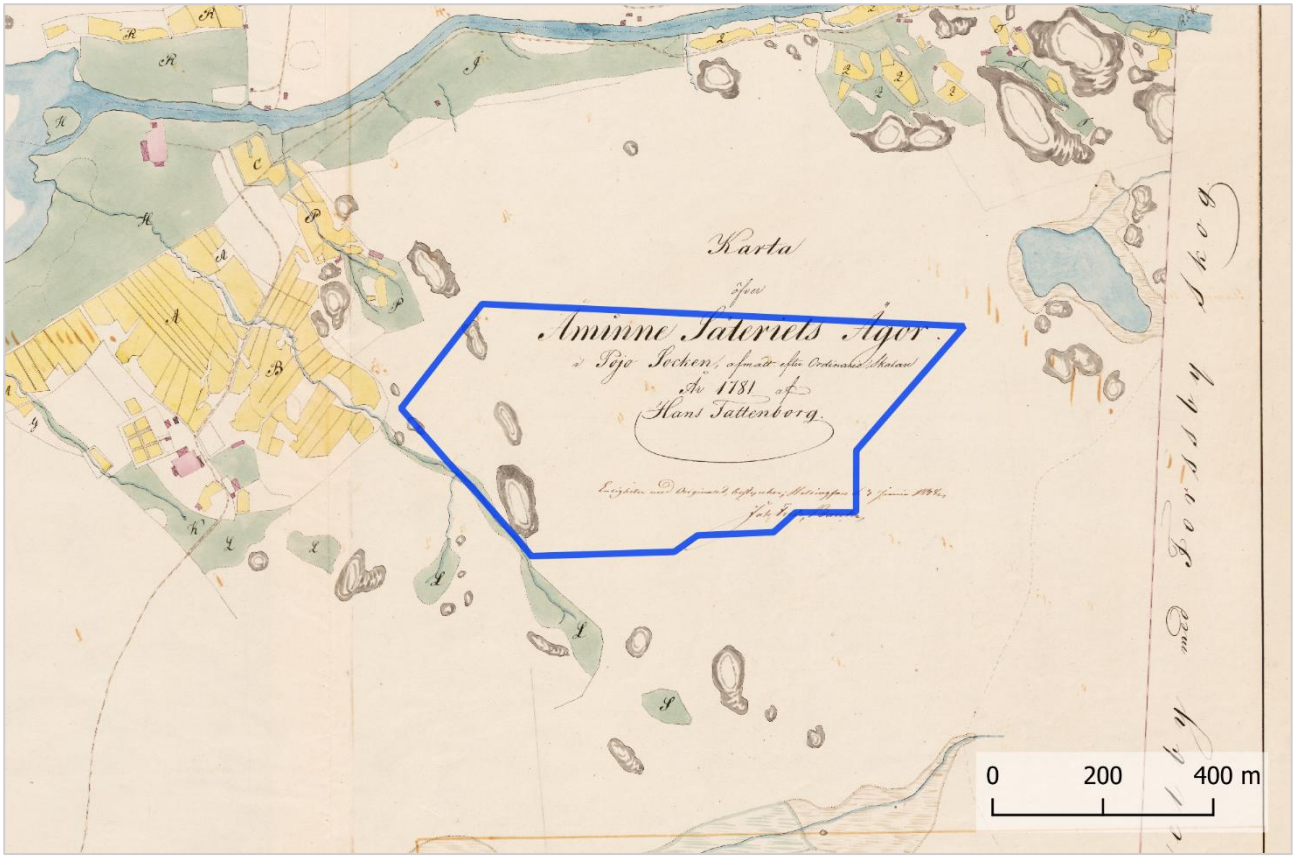

Kartta 4. Inventointialue vuoden 1781 kartalla.

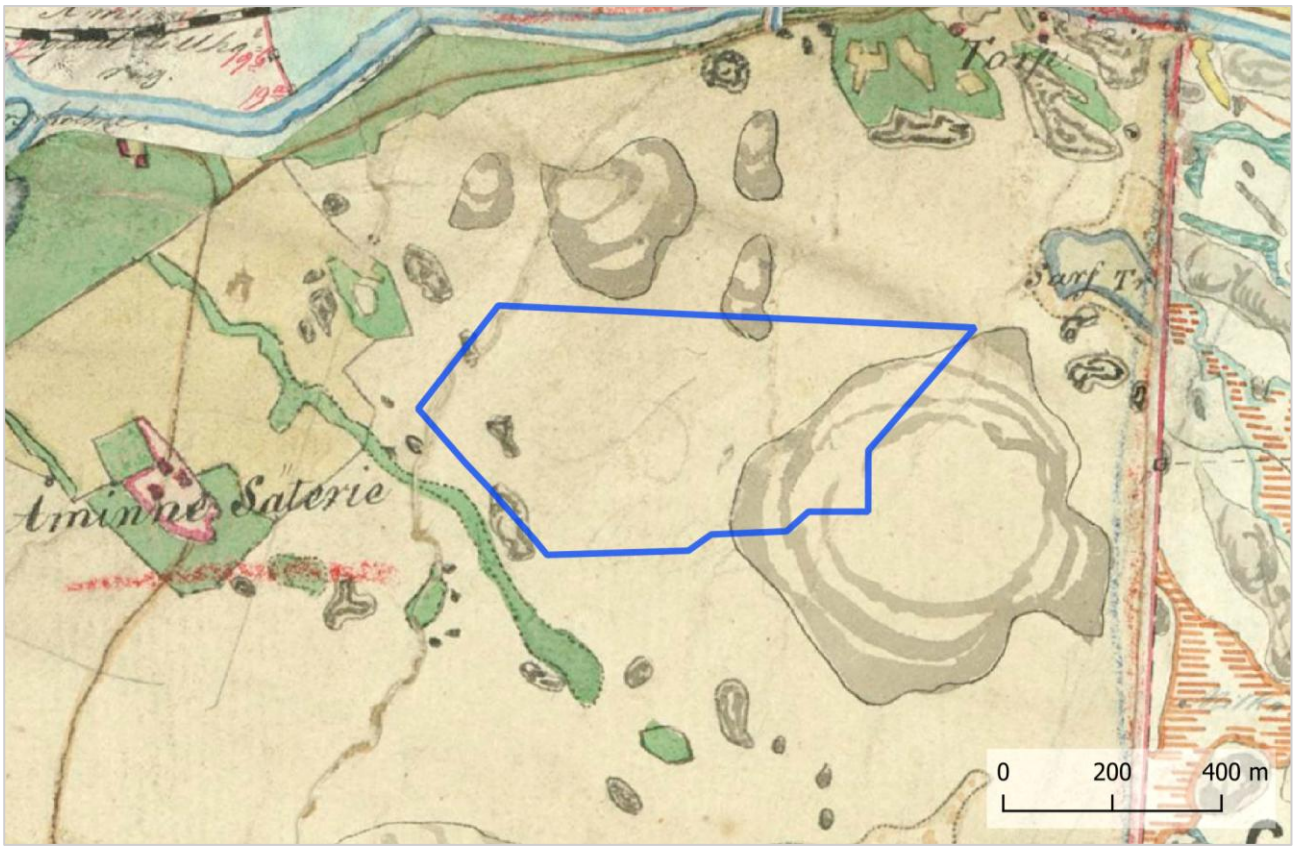

Kartta 5. Inventointialue vuoden 1842 pitäjänkartalla.

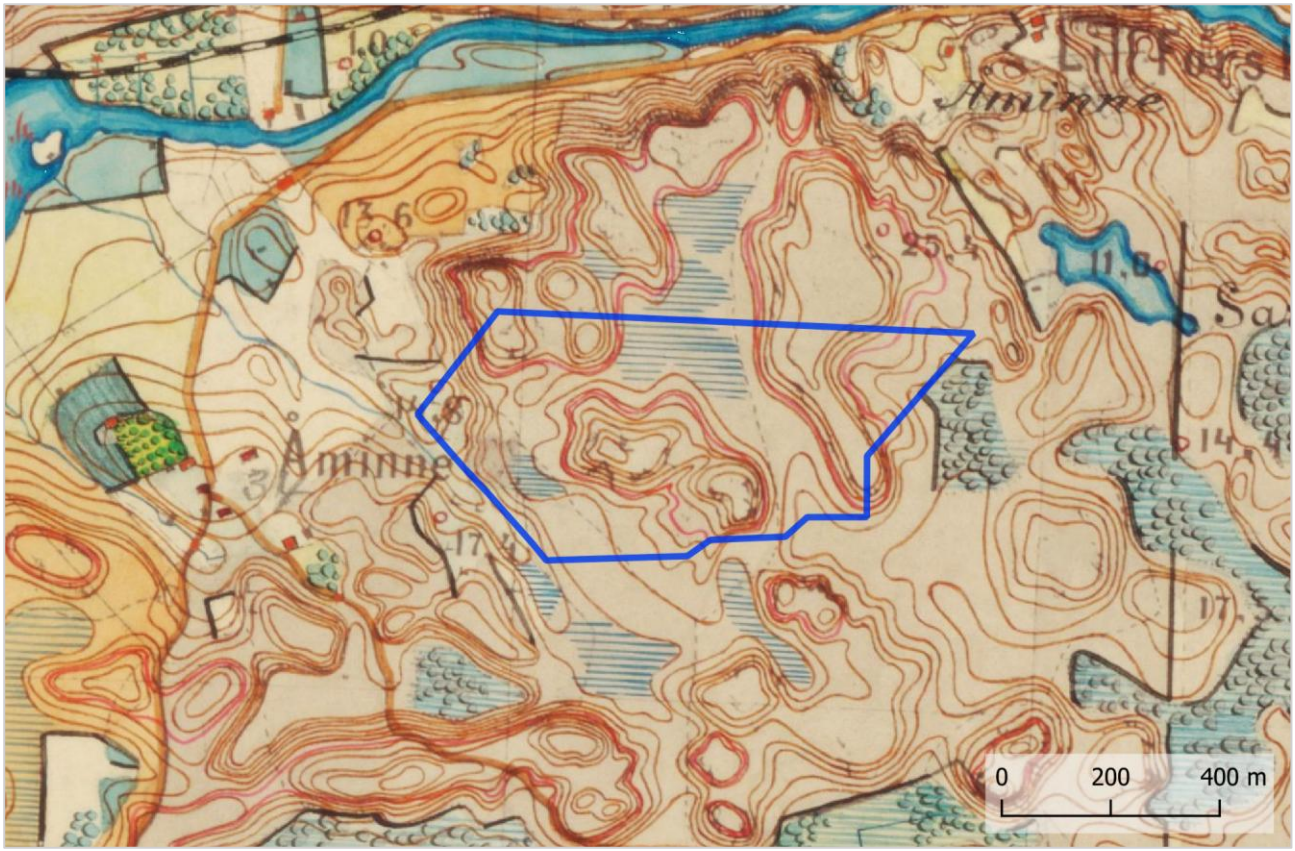

Kartta 6. Inventointialue vuoden 1872 senaatinkartalla.

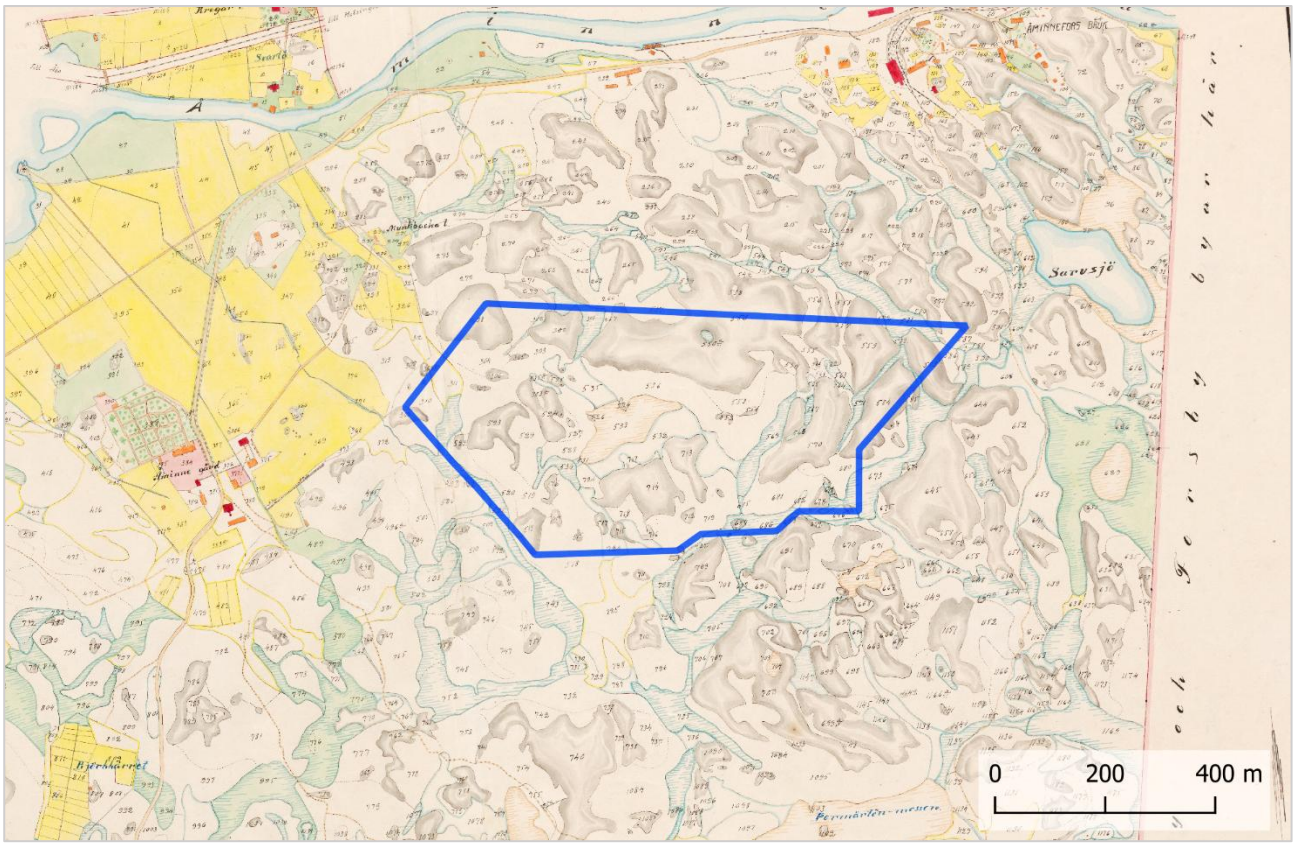

Kartta 7. Inventointialue vuoden 1913 kartalla.

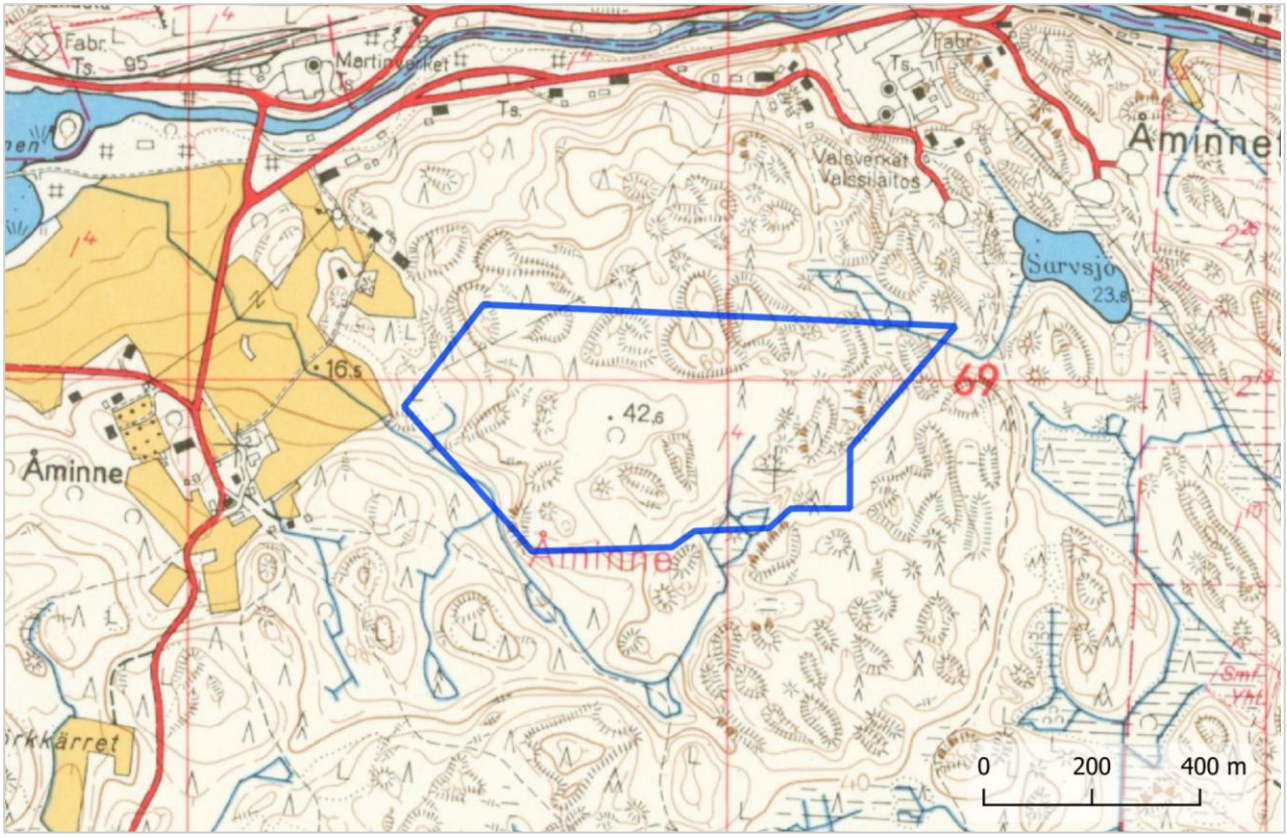

Kartta 8. Inventointialue vuoden 1967 peruskartalla.

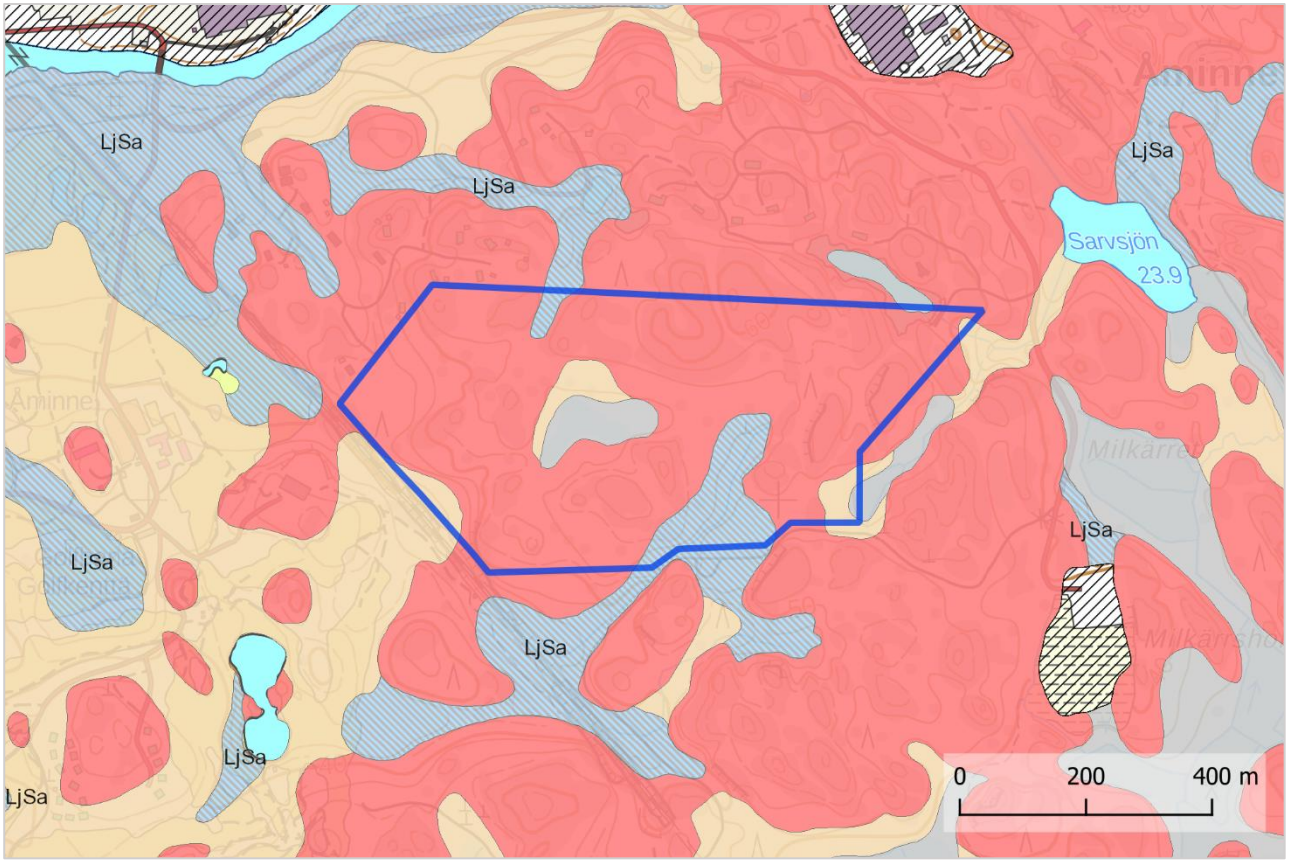

Kartta 9. Inventointialueen maaperäkartta. Punainen on kalliota, vaaleanruskea hiekkamoreenia, harmaa ja sininen liejua.

2.2. Lähialueen aikaisemmat tutkimukset ja arkeologiset kohteet

Kaava-alueella ei sijainnut tunnettuja arkeologisia kohteita ennen inventointia. Lähimmät kiinteät muinaisjäännökset ovat Åminne kartanonpaikka (*Åminne, muinaisjäännöstunnus 1000008580*) ja kartanon torpanpaikka (*Åminne torppa 1000048513*), noin 400 metriä hankealueen länsipuolella.

Kaava-aluetta ei ole inventoitu kokonaisuudessaan aikaisemmin. Sen läheisyydessä ja osittain sen alueella on tehty muutamia inventointeja. Hannu Poutiainen on tehnyt hankealueen länsipuolella kulkevan Karjaa-Pohjankuru- radanoikaisulinjan inventoinnin vuonna 1987 ja Åminnen kartanon alueen (golf-kentän) inventoinnin vuonna 1989. Hankealueen itäpuolella kulkevan voimajohtolinjan aluetta on inventoitu vuonna 2015 (Rostedt & Schulz). Vuonna 2024 on inventoitu kaava-alueen länsipuolella (Rahtola & Möller), mutta inventointia tehdessä (04-05/2024) kyseistä raporttia ei ollut vielä saatavilla.

3. Arkeologinen inventointi

3.1. Esityöt

Inventointia valmisteltaessa hankealueen lähellä sijaitsevien tunnettujen arkeologisten kohteiden tietoja tarkasteltiin Museoviraston ylläpitämästä Kulttuuriympäristön palveluikkunasta (www.kyppi.fi). Samalla käytiin läpi lähialueella tehtyjä arkeologisia tutkimusraportteja. Pohjan ja Åminnen alueen vesistöhistoriaan ja asutuksen kehitykseen perehdyttiin lähdekirjallisuuden pohjalta.

Esitöiden aikana käytiin läpi kaava-aluetta kuvaavia historiallisia karttoja (tilus-, pitäjän- ja senaatinkartat sekä peruskartat) 1700–1900-luvuilta. Karttoja haettiin Kansallisarkiston Astia-verkkopalvelusta ja Maanmittauslaitoksen tietopalveluista. Vanhat kartat asemoitiin nykykartan päälle ja niistä tarkasteltiin inventointialueelle sijoittuvia mahdollisesti arkeologisesti mielenkiintoisia kohtia, kuten historiallisen ajan asutusta tai kylien rajamerkkejä. Esitöiden aikana käytiin läpi myös Maanmittauslaitoksen 5 p laserkeilausaineisto ja GTK:n maaperäkartta arkeologisesti mielenkiintoisten maastonmuotojen ja -kohtien havaitsemiseksi. Ennen maastotyön toteutusta oltiin vielä yhteydessä alueelliseen vastuumuseoon työn kohdentamisesta ja mahdollisista uusista ilmoituksista alueesta.

3.2. Maastotyöt ja raportointi

Kaava-alueen maastotyöt tehtiin parityönä allekirjoittaneiden toimesta 13.5.2025. Inventointimetodina oli silmämääräinen havainnointi ja pienten lapionpistojen teko potentiaalisille maastonkohdille. Maastotöissä kiinnitettiin erityishuomiota mahdollisiin esihistoriallisiin röykkiöihin sekä 5 p laserkeilausaineistossa havaittuihin anomalioihin. Alueella oli tehty hakkuu, joten maasto oli avointa ja havainnointiolosuhteet hyvät.

Inventoinnissa tehdyt havainnot dokumentoitiin valokuvin ja muistiinpanoin. Havaintojen sijainnit sekä kuljetut reitit tallennettiin käsiGPS-paikantimella (Garmin Montana 680, tarkkuus +/- 5–10 m). Inventointiraportti laadittiin allekirjoittaneiden toimesta toukokuussa 2025. Raportin alkuperäiskappale ja valokuvat tallennettiin Heilu Oy:n omalle palvelimelle.

3.3. Havainnot

Maastossa tehtiin havaintoja, joita ei epämääräisyyden tai todennäköisen nuoren iän vuoksi määritellä kiinteiksi muinaisjäännöksiksi tai muiksi kulttuuriperintökohteiksi.

Alueen pohjoisosassa oli muutamia pystyyn nostettuja laakakiviä, joiden merkitystä pyrittiin selvittämään. Kivet voisivat olla rajamerkkejä, mutta millään tunnetulla rajalla ne eivät sijainneet. On todennäköistä, että kivet liittyvät ihmisen toimintaan, mutta melko nuoreen sellaiseen.

Kuva 1. Pystykivi alueen pohjoisosassa. (KL)

Hankealueen länsiosassa havaittiin yksi epämääräisen soikion muotoinen kuoppa, jossa vallia toisella reunalla. Kuopan keskelle tehdyssä lapionpistossa ei havaittu hiiltä tai nokista maata, joten kohde ei ole hiili- tai tervahauta. Maaperä oli sekoittunutta hiekkaa. Vallin korkeus on noin 45–50 cm ja leveys noin 2–2,5 metriä. Vallin päällä on muutamia, noin 20–30 vuoden ikäisten, puiden kantoja. Sijainti: N 6666137 E 309413.

Alueen keskellä olevan kosteikkoalueen lounaisreunassa havaittiin sammaloituneiden kivipengerten reunustama oja. Pituus on noin 40 metriä. Kyseessä on ilmeisesti kosteikon kuivatusoja ja se näkyy 1940- ja 1950-luvun ilmakuvissa. Sijainti N 6666061 E 309611.

Kuva 2. Lapion on pystyssä kuopan sisäpuolella. Lounaaseen. SK.

Kuva 3. Kosteikkoalueen lounaisreunassa on kuivatusoja, jonka reunoilla on sammaloituneet kivivallit. Koilliseen. SK.

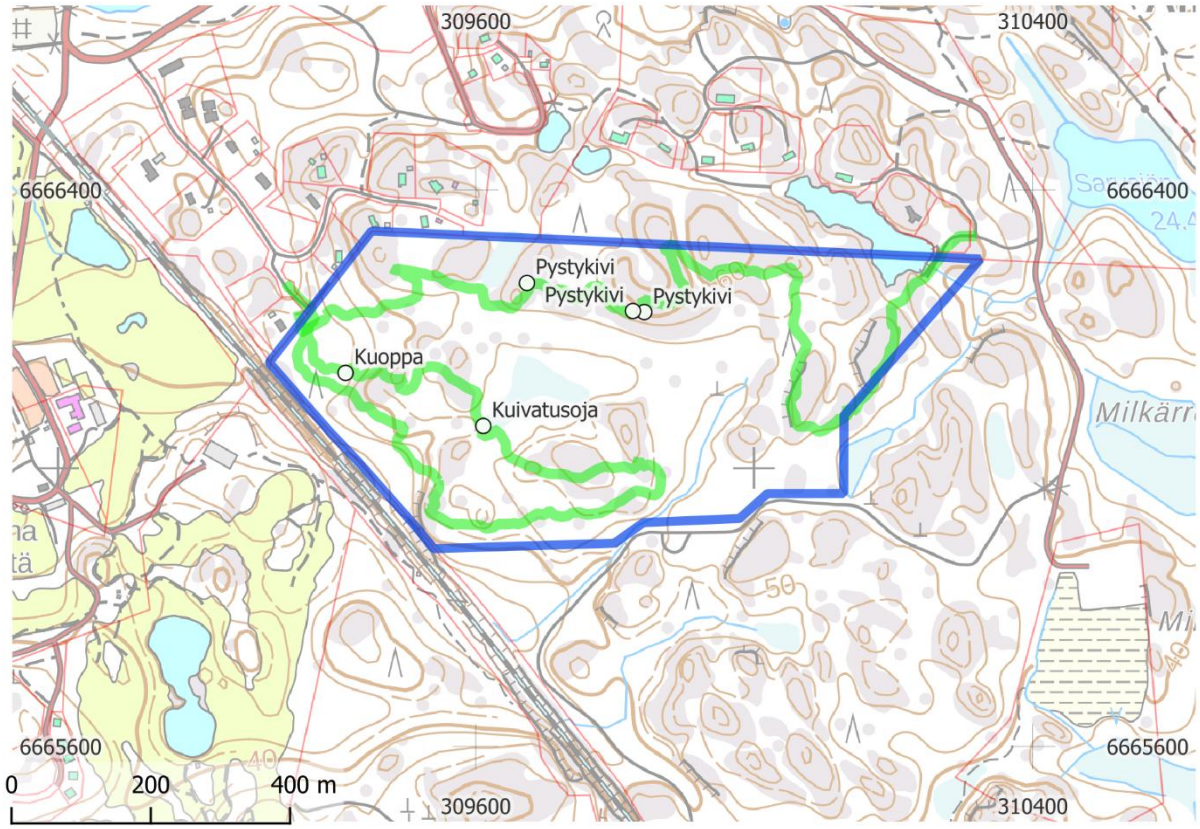

Kartta 10. Maastossa tarkastetut alueet ja havaintopisteet.

4. Yhteenveto

Heilu Oy:n arkeologit FM Sinikka Kärkkäinen ja FM Kalle Luoto toteuttivat Åminnen kartanon itäpuolella sijaitsevan asemakaava-alueen arkeologisen inventoinnin 13.5.2025 Inventoinnissa alue tarkastettiin kattavasti, mutta uusia kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita kulttuuriperintökohteita ei havaittu. Alueella oli vastikään tehty metsänhakkuu ja alueelta havaittiin pääosin moderniin (1900-luvun) maankäyttöön liittyviä kohteita, kuoppa, oja ja pystyyn nostettuja kiviä.

Sinikka Kärkkäinen ja Kalle Luoto
21.5.2025

Lähteet

Painetut:

- af Hällström, Olof 1964. Teoksessa Edelman, Nils et al. 1964. Pohjan pitäjän historia 1. Pohjan kunta.

Tutkimusraportit: (https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/raportti/read/asp/r_default.aspx)

- Rosendahl, Ulrika 2003. Nyländska sätes- och kungsgårdar från medeltid och 1500-tal. Museovirasto.
- Rahtola & Möller 2024. Inventointi, Ei vielä raporttia?
- Rostedt, Tapani & Schulz, Hans-Peter 2015. Raasepori-Hanko. Åminnefors-Lappohja voimajohtolinjauksen arkeologinen inventointi 2015. Keski-Pohjanmaan arkeologiapalvelu.
- Poutiainen, Hannu 1990. Arkeologinen inventointi Pohjan kunnassa Åminnen kartanon alueella v. 1989.
- Poutiainen, Hannu 1988. Karjaa-Pohjankuru- radanoikaisulinjan inventointi 1987.

Kartat:

Kansallisarkisto: (https://astia.narc.fi/uusiastia/index.html)

- Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma):
  - Ia.* Pitäjänkartasto. 2014 05 Ia.* -/- - Pohja (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 18.2.2025. (v. 1842)
  - Ib.* Senaatin kartasto. V 23 [Karjaa] (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 18.2.2025. (v. 1872)
- Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. MHA U Uudistuskartat ja -asiakirjat. B UUDENMAAN LÄÄNI. Pohja:
  - B41a:30/1–3 Åminne; Karta öfver omkretsråerne med protokoll och rösebeskrifning (1754–1754). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 18.2.2025.
  - B41a:30/4–6 Åminne; Egokarta och beskrifning (1781–1781). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 18.2.2025.
  - B41a:30/7-16 Åminne; Åminne och Estböle: Egokarta och beskrifning (1913–1913). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 18.2.2025.

Maanmittauslaitos:

Vanhat painetut kartat- latauspalvelu: (https://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/)
- Peruskartta 2014 05 Pojo, v. 1967

Paikkatietoikkuna: https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/, Historialliset ilmakuvat v.1946